

LBRIS

We know
books

ERIK LARSON

**SPLENDOARE
ȘI
INFAMIE**

**O POVESTE DESPRE CHURCHILL,
FAMILIE ȘI REZISTENȚĂ ÎN TIMPUL
BOMBARDAMENTELOR ASUPRA LONDREI**

Traducere din limba engleză
VALENTINA GEORGESCU

LITERA
București

LIBRARY
*The Splendid and the Vile. A Saga of Churchill,
Family and Defiance During the Blitz*
Erik Larson

Copyright © 2020 Erik Larson

Toate drepturile rezervate.

Citatele din discursurile, lucrările și scrierile lui Winston S. Churchill reproduse cu permisiunea Curtis Brown, Londra, în numele The Estate of Winston S. Churchill

© The Estate of Winston S. Churchill

Materialele din Mass Observation Archive reproduse cu permisiunea Curtis Brown

Group Ltd. London, în numele The Trustees of Mass Observation Archive

© The Trustees of Mass Observation Archive

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

*Splendoare și infamie. O poveste despre Churchill, familie și rezistență
în timpul bombardamentelor asupra Londrei*

Erik Larson

Copyright © 2022 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:

Valentina Georgescu

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactori: Ramona Ciortescu, Georgiana Harghel

Corector: Rodica Crețu

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Mihai Suci

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LARSON, ERIK

Splendoare și infamie. O poveste despre Churchill, familie și rezistență
în timpul bombardamentelor asupra Londrei / Erik Larson; trad. din lb.
engleză de Valentina Georgescu – București: Litera, 2022

ISBN 978-606-33-8467-7

I. Georgescu, Valentina (trad.)

94
929

Cuprins

Notă către cititori	15
Speranțe sumbre	19
1940	23
Partea I	
Amenințare crescândă	
mai–iunie	25
Capitolul 1 Plecarea legistului	27
Capitolul 2 O noapte la Savoy	34
Capitolul 3 Londra și Washington	43
Capitolul 4 Hotărât	46
Capitolul 5 Înfiorătoarea lună	62
Capitolul 6 Göring	72
Capitolul 7 Fericire îndestulătoare	77
Capitolul 8 Primele bombe	80
Capitolul 9 În oglindă	85
Capitolul 10 Un duh mânios	86
Partea a II-a	
O anumită eventualitate	
iunie–august	91
Capitolul 11 Misterul Castelului Schwanenburg	93
Capitolul 12 Fantomele celor anoști	109
Capitolul 13 Scarificare	116
Capitolul 14 „Acest joc straniu și mortal”	124
Capitolul 15 Londra și Berlin	137
Capitolul 16 Cod roșu	139

Capitolul 17	„Tofrek!“	144
Capitolul 18	Demisia nr. 1	152
Capitolul 19	Forța H	155
Capitolul 20	Berlin	166
Capitolul 21	Șampanie și Garbo	169
Capitolul 22	Atât de rău am decăzut?	170
Capitolul 23	Ce-i într-un nume?	177
Capitolul 24	Apelul Tiranului	178
Capitolul 25	Surpriza Profului	185
Capitolul 26	Mănuși albe în zori	189
Capitolul 27	Directiva nr. 17	196
Capitolul 28	„O, Lună, minunată Lună“	199

Partea a III-a

Groază

august–septembrie 205

Capitolul 29	Ziua Vulturului	207
Capitolul 30	Nedumerire	212
Capitolul 31	Göring	217
Capitolul 32	Bombardierul din pășune	220
Capitolul 33	Berlin	228
Capitolul 34	Ol' Man River	230
Capitolul 35	Berlin	236
Capitolul 36	Ora ceaiului	237
Capitolul 37	Bombardierele rătăcite	240
Capitolul 38	Berlin	244
Capitolul 39	Ah, tinerețe!	245
Capitolul 40	Berlin și Washington	251
Capitolul 41	Vine el!	255

Capitolul 42	Evenimente de rău augur	259
Capitolul 43	Cap Blanc-Nez	261

Partea a IV-a

Praf și sânge

septembrie–decembrie 263

Capitolul 44	Într-o zi liniștită și senină	265
Capitolul 45	Magie imprevizibilă	274
Capitolul 46	Somn	283
Capitolul 47	Condiții de detenție	288
Capitolul 48	Berlin	295
Capitolul 49	Frică	297
Capitolul 50	Hess	300
Capitolul 51	Refugiul	301
Capitolul 52	Berlin	315
Capitolul 53	Ținta: Churchill	319
Capitolul 54	Risipitorul	334
Capitolul 55	Washington și Berlin	341
Capitolul 56	Discursul broscoiului	345
Capitolul 57	Ovipozitorul	349
Capitolul 58	Sursa noastră specială	355
Capitolul 59	Adio, Coventry	362
Capitolul 60	Distragere	373
Capitolul 61	Correspondență specială	378
Capitolul 62	Directivă	384
Capitolul 63	Acel vechi și stupid semn al dolarului	385
Capitolul 64	Un broscoi la poartă	387
Capitolul 65	Weihnachten	396

Capitolul 66	Zvonuri	400
Capitolul 67	Crăciun	402
Capitolul 68	Găina ouătoare	408
Capitolul 69	Auld Lang Syne	410
	1941	415
	Partea a V-a	
	Americanii	
	ianuarie–martie	417
Capitolul 70	Secrete	419
Capitolul 71	Trenul de „unsprezece treizeci“	428
Capitolul 72	Destinația: Scapa Flow	439
Capitolul 73	„Unde te vei duce tu“	444
Capitolul 74	Directiva nr. 23	452
Capitolul 75	Violența viitoare	454
Capitolul 76	Londra, Washington și Berlin	460
Capitolul 77	Sâmbătă noaptea	464
Capitolul 78	Bărbatul înalt și zâmbitor	468
Capitolul 79	Șolduri de Șarpe	472
Capitolul 80	Cadrilul baionetei	479
Capitolul 81	Cartoforul	481
Capitolul 82	O surpriză pentru Clementine	486
Capitolul 83	Bărbații	497
	Partea a VI-a	
	Dragoste în toiul pârjolului	
	aprilie–mai	507
Capitolul 84	Vești proaste	509
Capitolul 85	Dispreț	522
Capitolul 86	O noapte la Dorchester	524
Capitolul 87	Faleză albă	529

Capitolul 88	Berlin	532
Capitolul 89	Această Vale a Mâniei	533
Capitolul 90	Întristare	539
Capitolul 91	Eric	543
Capitolul 92	Le Coeur Dit	548
Capitolul 93	Despre panzere și pansele	549
Capitolul 94	Le Coeur Encore	557
Capitolul 95	Răsărit de lună	558
	Partea a VII-a	
	Exact un an mai târziu	
	10 mai 1941	561
Capitolul 96	Un fascicul pe nume Anton	563
Capitolul 97	Intrusul	567
Capitolul 98	Cel mai nemilos raid	573
Capitolul 99	O surpriză pentru Hitler	579
Capitolul 100	Sânge, sudoare și lacrimi	585
Capitolul 101	Sfârșit de săptămână la Chequers	592
Epilog	Și timpul a trecut	599
	Surse și mulțumiri	615
	Note	621
	Bibliografie	664
	Indice	673

Capitolul 1

PLECAREA LEGISTULUI

Mașinile se deplasau în mare viteză pe marele bulevard The Mall, ce leagă Whitehall, sediul guvernului britanic, și Palatul Buckingham, reședința cu 775 de încăperi a regelui George al VI-lea și a reginei Elisabeta, cu fațada sa de piatră vizibilă acum la capătul îndepărtat al carosabilului, întunecat din cauza înserării. Era vineri seara, de vreme, pe 10 mai. Peste tot înfloreau zambilele și primulele. Delicatele frunzulițe primăvăratice împodobeau ca o boare vârfurile copacilor. Pelicanii din St. James's Park se bucurau de căldură și de privirile vizitatorilor, în vreme ce verișoarele lor mai puțin exotice, lebedele, pluteau cu obișnuita și neclintita lor lipsă de interes. Frumusețea zilei contrasta șocant cu tot ce se petrecuse de la ivirea zorilor, când trupele germane invadaseră Țările de Jos, Belgia și Luxemburg, folosind blindate, bombardamente în picaj și trupe parașutate, cu un efect copleșitor.

În spatele primului automobil se afla cel mai important oficial al trupelor navale britanice, primul lord al Amiralității, Winston S. Churchill, în vârstă de 65 de ani. Deținuse această funcție și înainte, în timpul războiului precedent, fiind numit din nou de prim-ministrul Neville Chamberlain, la declararea noului război. În al doilea automobil se afla polițistul care asigură paza lui Churchill, inspector detectiv Walter Henry Thompson de la Divizia Specială a Scotland Yard, responsabil cu protecția lui Churchill. Înalt și zvelt, cu un nas ascuțit, Thompson era omniprezent, adesea vizibil în fotografiile de presă, dar rareori menționat – o „slugă“, în limbajul vremurilor, asemenea multor alora care făceau guvernul să funcționeze, în mulțimea de asistente, dactilografe și secretari privați și parlamentari care

constituiau infanteria de la Whitehall. Spre deosebire de majoritatea, însă Thomson purta tot timpul un pistol în buzunarul vestonului.

Churchill fusese convocat de rege. Pentru Thomson, cel puțin, motivul era clar. „Mergeam în spatele mașinii în care era Bătrânul cu o mândrie de nedescris“, scria el.¹

Churchill intră în palat. Regele George avea la acel moment 44 de ani și era în al patrulea an de domnie. Cu picioare strâmbe, buze de pește, urechi foarte mari și chinuit de o evidentă bălbâială, părea fragil, mai ales în comparație cu vizitatorul lui, care, deși cu vreo șapte centimetri mai scund, era mult mai corpulent. Regele era precaut față de Churchill. Simpatia lui Churchill pentru Eduard al VIII-lea, fratele mai mare al regelui, a cărui relație amoroasă cu americanca Wallis Simpson, divorțată, declanșase criza abdicării din 1936, rămânea un motiv de fricțiuni între Churchill și familia regală. Regele fusese, de asemenea, ofensat de criticile aduse anterior de Churchill prim-ministrului Chamberlain în legătură cu Acordul de la München din 1938, care îi permisesse lui Hitler să anexeze o parte din Cehoslovacia. Regele nutrea o neîncredere generală față de independența lui Churchill și de schimbarea loialităților politice.

El i-a cerut lui Churchill să ia loc și l-a fixat cu privirea o vreme, într-o manieră pe care Churchill o va descrie mai târziu drept cercetătoare și zeflemitoare.

Regele a spus: „Presupun că nu știți de ce am cerut să fiți chemat?“²
„Majestate, nici nu pot să-mi imaginez.“

În Camera Comunelor avusese loc o revoltă ce destabilizase guvernul lui Chamberlain. Revolta se declanșase în contextul unei dezbateri pe marginea eșecului tentativei britanice de a evacua trupele germane din Norvegia, pe care Germania o invadase cu o lună înainte. Churchill, lord al Amiralității, fusese responsabil cu partea navală a planului. Acum, britanicii erau cei care se confruntau cu evacuarea în fața unui atac german neașteptat de feroce. Nereușita a aprins solicitarea unei reorganizări a guvernului. Din punctul de vedere al rebelilor, Chamberlain, în vârstă de 71 de ani și având diverse porecle,

printre care „Legistul“ și „Umbrela Bătrână“, nu era la înălțimea sarcinii de a gestiona un război cu expansiune rapidă. Într-un discurs din 7 mai, un membru al Parlamentului, Leopold Amery, a lansat un denunț usturător la adresa lui Chamberlain, împrumutând cuvinte folosite de Oliver Cromwell în 1653: „Ați stat prea mult acolo pentru cât bine ați făcut. Plecați, vă spun, și să scăpăm de voi. În numele lui Dumnezeu, plecați!“³

Camera a organizat o sesiune de vot de încredere, prin metoda „împărțirii“, în care membrii se aliniază pe coridor pe două șiruri, pentru și împotriva, și trec pe rând pe lângă chestorii care le consemnează voturile. La prima vedere, număratoarea a părut să ducă la o victorie pentru Chamberlain – 281 pentru și 200 împotriva –, dar, de fapt, prin comparație cu voturile anterioare, a subliniat cât de mult teren politic pierduse.

Ulterior, Chamberlain s-a întâlnit cu Churchill și i-a spus că plănuia să demisioneze. Churchill, dorind să pară loial, l-a sfătuit să nu o facă. Gestul l-a încurajat pe rege, dar l-a făcut pe unul dintre adversari, îngrozit că Chamberlain ar fi putut încerca să rămână, să-l compare cu „o gumă de mestecat veche și murdară lipită de piciorul unui scaun“.⁴

Până joi, 9 mai, forțele care se opuneau lui Chamberlain reflectaseră asupra deciziei. Pe măsură ce ziua avansa, plecarea lui părea tot mai certă, doi bărbați detașându-se rapid drept candidații cu cea mai mare probabilitate de a-l înlocui: ministrul său de externe, lordul Halifax, și prim-lordul Amiralității, Churchill, pe care majoritatea publicului îl adora.

Dar apoi a venit ziua de vineri, 10 mai, și atacurile blitzkrieg ale lui Hitler asupra Țărilor de Jos. Știrea i-a întristat pe toți cei din Whitehall, deși pentru Chamberlain a adus totodată o licărire de speranță că și-ar putea păstra funcția. În mod cert, Camera ar fi fost de acord că, date fiind evenimentele importante în joc, schimbarea guvernării ar fi fost o nebunie. Rebelii însă au subliniat foarte clar că nu au de gând să servească sub Chamberlain, insistând pentru numirea lui Churchill.

Chamberlain și-a dat seama că nu avea de ales decât să demisioneze. L-a îndemnat pe lordul Halifax să preia postul. Halifax părea mai echilibrat decât Churchill, mai puțin probabil să conducă Marea Britanie către o nouă catastrofă. În rândul celor de la Whitehall, Churchill era recunoscut drept un orator genial, deși mulți considerau că îi lipsea judecata sănătoasă. Halifax însuși îl considera un „elefant potlogar”.⁵ Dar Halifax, care se îndoia de propria abilitate de a conduce în vreme de război, nu dorea postul. El a exprimat acest lucru cât se putea de clar când un emisar însărcinat cu încercarea de a-l face să se răzgândească a descoperit că Halifax plecase la dentist.⁶

Decizia îi revenea acum regelui. L-a convocat mai întâi pe Chamberlain. „I-am acceptat demisia”, scria regele în jurnalul său, „și i-am spus cât de nedrept mi s-a părut că a fost tratat și că îmi pare teribil de rău de toată această dispută.”⁷

Cei doi bărbați au discutat despre succesori. „Eu l-am sugerat, desigur, pe Halifax”, scria regele. Îl considera pe Halifax „omul potrivit”.

Dar acum Chamberlain l-a surprins și l-a recomandat pe Churchill.

Regele scria: „Am trimis după Winston și i-am cerut să formeze un guvern. A acceptat și mi-a spus că nu se gândise că acesta era motivul pentru care îl chemasem”⁸ – deși Churchill, conform consemnărilor regelui, s-a întâmplat să aibă la el pregătite numele câtorva persoane la care se gândea pentru cabinetul său.

Mașinile care îi transportau pe Churchill și pe inspectorul Thompson s-au întors la Casa Amiralității, sediul comandamentului naval din Londra și, în momentul acela, casa lui Churchill. Cei doi bărbați au coborât din automobile. Ca de obicei, Thompson își ținea o mână în buzunarul vestonului pentru a avea acces rapid la pistol. Gărzile care țineau puști cu baionete fixe stăteau de veghe, la fel și alți soldați înarmați cu mitraliere ușoare Lewis, la adăpostul sacilor cu nisip. Pe spațiul verde de lângă parcul St. James, turelele lungi ale tunurilor antiaeriene erau îndreptate în sus, ca niște stalagmite.

Churchill s-a întors către Thompson. „Știi de ce am fost la Palatul Buckingham”, l-a întrebat el.⁹

Thompson știa, așa că l-a felicitat, dar a adăugat că își dorea ca numirea să fi venit mai devreme și în vremuri mai bune, din cauza importanței misiunii care îl aștepta.

„Doar Dumnezeu știe cât este de măreață”, a spus Churchill.

Cei doi bărbați și-au dat mâna, solemn ca doi îndoliați la o înmormântare. „Sper doar să nu fie prea târziu”, a spus Churchill. „Tare mi-e teamă că este. Dar nu putem decât să ne dăm toată străduința și tot ce mai avem – ce ne-o mai fi rămas.”

Erau cuvinte sobre, deși, în sinea lui, Churchill era euforic. Trăise toată viața pentru acest moment. Că el venise într-o epocă atât de sumbră nu mai conta. În orice caz, numirea sa era cu atât mai măreață.

În lumina slabă din cauza înserării, inspectorul Thompson a observat lacrimi pe obrajii lui Churchill. Thompson însuși era în pragul plânsului.

Târziu în noaptea aceea, Churchill stătea întins în pat, animat de un sentiment palpitant de provocare și de șansă. „În îndelungata mea experiență politică”, scria el, „am deținut majoritatea funcțiilor importante în stat, dar recunosc cu dragă inimă că funcția care mi-a revenit acum este cea care îmi place cel mai mult.”¹⁰ Să râvnească la putere de dragul puterii a fost o țintă „primară”, scria el, adăugând: „Dar puterea în timpul unei crize naționale, când un bărbat crede că știe ce ordine ar trebui date, este o binecuvântare”.

Churchill a simțit o mare ușurare. „În sfârșit, aveam autoritatea să dau indicații pe toată scena. Mă simțeam ca și cum mergeam alături de destin și toată viața mea dinainte fusese doar o pregătire pentru acest moment și pentru această încercare... Deși eram nerăbdător să vină zorile, am dormit buștean, fără nevoia unor vise îmbucurătoare. Realitatea este mai bună decât visul.”¹¹

În ciuda îndoielilor mărturisite inspectorului Thompson, Churchill a adus cu el în Downing Street numărul 10 o încredere manifestă că sub conducerea sa Marea Britanie va câștiga războiul, chiar dacă orice evaluare obiectivă ar fi spus că nu avea nici o șansă. Churchill știa că provocarea pentru el era acum să-i facă pe toți ceilalți

să creadă acest lucru – concetățenii săi, camarazii săi, miniștrii cabinetului și, cel mai important, președintele american, Franklin D. Roosevelt. Churchill a înțeles de la bun început un adevăr fundamental despre război: că nu îl putea câștiga fără eventuala participare a Statelor Unite. De una singură, considera el, Marea Britanie ar fi putut face față Germaniei, ținând-o la distanță, dar numai puterea industrială și forța de muncă a Americii ar fi asigurat eradicarea definitivă a lui Hitler și a național-socialismului.

Ceea ce făcea totul și mai descurajant era că Churchill trebuia să atingă aceste scopuri rapid înainte ca Hitler să-și îndrepte întreaga atenție asupra Angliei și să-și dezlănțuie forțele aeriene, Luftwaffe, pe care serviciile britanice de informații le considerau cu mult superioare Forțelor Aeriene Regale britanice.

În mijlocul acestor evenimente, Churchill trebuia să facă față multor altor provocări. O datorie personală imensă era scadentă la finalul lunii, una pentru care nu avea banii necesari. Unicul său fiu, Randolph, era de asemenea înglodat în datorii, demonstrând în mod repetat că avea darul nu doar de a risipi bani, ci și de a-i pierde la jocuri de noroc, pentru care dădea dovadă de o prostie legendară. În plus, bea prea mult și avea tendința ca, odată beat, să facă scene, reprezentând astfel ceea ce mama lui, Clementine, considera a fi un risc continuu ca într-o zi să provoace o rușine irevocabilă familiei. Churchill trebuia, de asemenea, să se confrunte cu regula camuflajului și cu raționalizarea strictă, dar și cu intruziunea tot mai mare a oficialilor care încercau să-l țină în siguranță, să nu fie asasinat – precum și, nu în ultimul rând, cu veșnicul deranj al armatelor de muncitori trimiși să asigure măsurile de securitate la Downing Street numărul 10 și în restul complexului Whitehall împotriva atacului aerian, cu nesfârșitul zgomot, care, mai mult decât orice altă sursă de enervare, avea capacitatea de a-l aduce în pragul furiei.

Cu excepția fluieratului, poate.

Ura lui față de fluierat, a spus chiar el la un moment dat, era singurul lucru pe care îl avea în comun cu Hitler. Era mai mult decât

o simplă obsesie. „Declanșează în el aproape o tulburare de natură psihiatrică – imensă, imediată și irațională“, scria inspectorul Thompson.¹² Odată, în timp ce se îndreptau împreună către Downing Street numărul 10, Thompson și proaspătul prim-ministru au întâlnit un băiat de vreo 13 ani care vindea ziare, venind din sens opus, „cu mâinile în buzunare, cu ziarele la subraț, fluierând tare și voios“, își amintea Thompson.¹³

Când băiatul s-a apropiat, furia lui Churchill a atins cote maxime. Și-a curbat spinarea și s-a repezit la băiat. „Nu mai fluiera“, a mârâit el.

„De ce?“, a răspuns băiatul, total netulburat.

„Pentru că nu-mi place și este un zgomot oribil.“

Băiatul și-a văzut de drum, pe urmă s-a întors și a strigat: „Ai putea să-ți astupi urechile, ce zici de asta?“

Și a plecat mai departe pe drumul lui.

Churchill a rămas pentru o clipă încremenit. S-a înroșit tot de furie.

Dar una dintre marile calități ale lui Churchill era perspectiva, care îi oferea abilitatea de a închide evenimente mărunte în cutii, astfel încât dispoziția proastă se putea transforma în voioșie. Churchill și Thompson și-au continuat drumul, iar Thompson l-a văzut pe Churchill zâmbind și repetând replica băiatului: „Ai putea să-ți astupi urechile, ce zici de asta?“

Apoi a izbucnit într-un râs zgomotos.

Churchill și-a îndreptat imediat gândurile spre noua sa misiune, încurajându-i pe mulți, dar confirmându-le totodată altora grijele cele mai îngrozitoare.

O NOAPTE LA SAVOY

Mary Churchill, în vârstă de 17 ani, s-a trezit în dimineața aceea, 10 mai, primind veștile sumbre din Europa. Detaliile erau îngrozitoare în sine, dar juxtapunerea dintre modul în care Mary își petrecuse seara și ceea ce se întâmplase dincolo de Canalul Mânecii făcea situația cu atât mai șocantă.

Mary era cea mai mică dintre cei patru copii ai lui Churchill. Un al cincilea copil, o fiică pe nume Marigold, adorata „Duckadilly“ a familiei, murise de septicemie în august 1921, la doar doi ani și nouă luni. Ambii părinți fuseseră de față la moartea ei, un moment care o făcuse pe Clementine să scoată, după cum i-a spus ulterior Churchill lui Mary, „o succesiune de urlete sălbătice, ca un animal în chinuri“.¹

Sora mai mare a lui Mary, Diana, 30 de ani, era căsătorită cu Duncan Sandys (pronunțat Sands), care servea drept „omul special de legătură“ al lui Churchill cu Air Raid Precautions (ARP), Serviciul de Apărare Antiaeriană Civilă al Ministerului de Interne. Cei doi aveau trei copii. A doua soră, Sarah, 25 de ani, atât de încăpățanată că fusese poreclită în copilărie „Catărul“, era actriță și, spre nemulțumirea lui Churchill, se măritase cu un comediant australian pe nume Vic Oliver, cu 16 ani mai mare și cu două căsătorii la activ înainte să o cunoască pe ea. Nu aveau copii. Al patrulea copil era Randolph, de aproape 29 de ani, care se căsătorise cu un an înainte cu Pamela Digby, acum în vârstă de 20 de ani și gravidă cu primul lor copil.

Mary era frumoasă, plină de viață, descrisă de un observator drept „foarte efervescentă“.² Interacționa cu oamenii cu entuziasmul pur al unui mieluşel, o inocență pe care o tânără americană venită în vizită, Kathy Harriman, o considera siropoasă. „Este o fată foarte inteligentă“, scria Harriman, „dar foarte naivă. Spune lucrurile cu atâta

franchețe, pe urmă oamenii râd de ea, o iau în zeflema, iar ea, fiind deosebit de sensibilă, pune totul la suflet.“³ La nașterea sa, mama ei, Clementine, o poreclise „șoricelul Mary“.⁴

În timp ce Hitler provoca moarte și traume mai multor milioane de oameni din Țările de Jos, Mary era în oraș cu prietenii, distrându-se de minune. Seara a început cu un dineu în cinstea bunei sale prietene Judy – Judith Venetia Montagu –, o verișoară, de asemenea în vârstă de 17 ani, fiica răposatului Edwin Samuel Montagu, fost secretar de stat pentru India, și a Venetiei Stanley, soția acestuia. Cei doi avuseseră o căsnicie plină de dramă și de speculații. Venetia se măritase cu Montagu după o relație amoroasă de trei ani cu fostul prim-ministru H.H. Asquith, cu 35 de ani mai mare decât ea. Dacă Venetia și Asquith avuseseră vreodată o relație fizică a rămas pentru toți, în afară de ei doi, o chestiune neelucidată, deși, dacă doar volumul cuvintelor ar fi o măsură a intensității romantice, Asquith era un bărbat pierdut iremediabil în dragoste. Pe parcursul celor trei ani ai relației lor, el i-a scris Venetiei cel puțin 560 de scrisori, pe unele dintre ele în timpul ședințelor de cabinet, o apucătură pe care Churchill a numit-o „cel mai mare risc de securitate pentru Anglia“.⁵ Logodna ei surprinzătoare cu Montagu l-a distrus pe Asquith. „Nici iadul nu poate fi mai rău de atât“, scrisese el.⁶

La dineul lui Judy Montagu au participat numeroși alți tineri și tinere, toți membri ai elitei londoneze, odraslele nobilimii britanice, care mâncau, dansau și beau șampanie în cele mai populare cluburi de noapte din oraș. Războiul nu pusese capăt petrecerilor, deși le dăduse o oarecare notă sumbră. Mulți dintre bărbați se alăturaseră diverselor ramuri ale serviciilor militare, RAF fiind probabil cea mai atrăgătoare, sau se înscriaseră la școli militare precum Sandhurst și Pirbright. Unii luptaseră în Norvegia, iar alții erau acum peste hotare cu Corpul Expediționar Britanic. Multe dintre fetele din grupul de prietene ale lui Mary se alăturaseră Serviciului Voluntar al Femeilor, care ajuta la relocarea celor evacuați, conduceau centre de odihnă și de recuperare și furnizau alimente de urgență, dar îndeplineau și alte sarcini, precum toarcerea părului de câine în fire pentru a fi utilizate

la confecționarea hainelor. Alte tinere se pregăteau pentru a deveni surori medicale. Unele ocupaseră niște posturi obscure în Ministerul de Externe, unde, așa cum spunea Mary, desfășurau „activități ce nu puteau fi definite“. Dar distracția era distracție și, în ciuda faptului că adunarea avea loc în plin camuflaj, Mary și prietenii ei mergeau la dans, Mary înarmată cu alocația de 5 lire (20 de dolari) pe care o primea de la Churchill la începutul fiecărei luni. „Viața mondenă a Londrei era animată“, scria Mary într-o relatare.⁷ „În ciuda camuflajului, teatrele erau pline, existau destule cluburi de noapte unde să dansezi până târziu, după închiderea restaurantelor, și mulți organizau încă dineuri, adesea prilejuite de venirea vreunui fiu în permisie.“

Un local favorit al lui Mary și al prietenilor ei era Players' Theatre, lângă Covent Garden, unde se stătea de obicei la mese și se urmăreau trupe de actori, printre care Peter Ustinov, interpretând vechi varianteuri. Stăteau acolo până la închiderea teatrului, la două dimineța, pe urmă plecau acasă pe străzile unde domnea un întuneric deplin. Mary adora frumusețea și misterul nopților cu lună plină: „Când ieșeau de pe străzile cufundate în beznă, ca niște văi întunecate, în vasta întindere a Trafalgar Square scaldată de lumina lunii, simetria clasică a bisericii St. Martin in the Fields era gravată în fundal și Coloana lui Nelson se înălța deasupra leilor săi gardieni atât de formidabili și de negri – aceea era o priveliște pe care nu o voi uita niciodată“.⁸

Printre bărbații de la dineul lui Judy Montagu se afla un tânăr maior de armată pe nume Mark Howard, pe care Mary îl considera arătos și fermecător și pe care „îl cam plăcea“.⁹ Sortit să moară în misiune patru ani mai târziu, Howard era maior în Gărzile Coldstream, cel mai vechi regiment din armata regulată britanică. Deși era o unitate de luptă activă, îndatoririle sale includeau participarea la paza Palatului Buckingham.

După dineu, Mary, Mark și prietenii lor au mers la faimosul hotel Savoy să danseze, pe urmă s-au mutat într-un club de noapte frecventat de tinerii avuți din Londra, 400 Club, cunoscut drept „cartierul general al vieții de noapte pentru lumea bună“. Situat într-un subsol din Leicester Square, clubul era deschis până în zori și clienții dansau

vals și foxtrot pe muzica unei orchestre formate din 18 membri. „Am dansat aproape exclusiv cu Mark“, scria Mary în jurnalul ei.¹⁰ „Foarte frumos! Acasă și în pat la 4 dimineța.“

În dimineța aceea, vineri, 10 mai, Mary a aflat de atacurile fulgerrătoare ale lui Hitler din Europa. Ea nota în jurnal: „În timp ce eu și Mark dansam veseli și atât de nepăsători azi dimineța – în zorii cenușii și reci, Germania a invadat încă două state nevinovate, Țările de Jos și Belgia. Bestialitatea atacului este de neconcepț.“¹¹

Mary s-a dus la școala pe care o frecventa, Queen's College de pe Harley Street, unde studia franceza, literatura engleză și istoria ca elevă la cursurile de zi cu frecvență redusă. „Un nor de incertitudine și de îndoială a plutit deasupra noastră toată ziua“, nota ea.¹² „Ce se va întâmpla cu guvernul?“

Mary a primit curând răspunsul. În după-amiaza aceea, așa cum făcea de obicei vinerea, a plecat la reședința familiei Churchill, Chartwell, la aproximativ 40 de kilometri sud-est de Londra. Acolo crescuse îngrijind o menajerie cu animale pe care a încercat să le vândă printr-o firmă pe care a numit-o „The Happy Zoo“.¹³ Casa era închisă pe timp de război, cu excepția biroului lui Churchill, însă o căsuță de pe moșie rămăsese deschisă, fiind acum ocupată de mult iubita fostă bonă a lui Mary, Maryott Whyte, verișoară de gradul întâi a lui Clementine, cunoscută în general printre membrii familiei drept Moppet sau Nana.

Era o seară călduroasă, ca de vară. Mary s-a așezat pe treptele casei în amurgul albastru – „crepusculul“, cum îi spunea ea – ascultând radioul pornit înăuntru. Pe la ora nouă seara, chiar înainte de difuzarea știrilor obișnuite de la BBC, Chamberlain a intrat în direct și a ținut un discurs scurt, în care a declarat că demisionase și că noul prim-ministru este Churchill.

Mary a fost încântată. Însă mulți alții nu prea.

Pentru cel puțin un membru din gașca lui Mary, prezent de asemenea în noaptea aceea la Savoy și la 400 Club, numirea era tulburătoare, atât